

FRANCE KAVČIČ-VELJKO
FRANCU BIČKU V SPOMIN

V ponedeljek, dne 9. julija 1984, je v Kliničnem centru v Ljubljani nenadoma umrl legendarni partizanski borec, komandir in komandant Franc Biček. Dopolnil je 74 let in kazalo je, da bo še dolgo živel, saj je bil do zadnjega kar trdnega zdravja.

Rodil se je 5. marca 1910 v vasi Prapetno Brdo na Šentviški planoti v občini Tolmin. V bajtarski družini je bilo osem otrok. Po končani prvi svetovni vojni so prišli ti kraji pod Italijo. Oče Biček se ni hotel včlaniti v fašistične sindikate, zato je imela vsa družina hude težave. Franc se je pod Italijo v Tolminu izučil za avtomehanika, poklic, ki ga je veselil prav vse do smrti.

V letih 1929 in 1930 se je vsa družina preselila v Jugoslavijo — v Banja luko. Franc pa je kmalu prišel v Kranj, kjer je delal pri gradbenem podjetju »Slavc«, potem v »Semperitu« in v »Jugobruni«. Leta 1937 se je zaposlil kot šofer v Trzinu, v Sodražici in nazadnje pri Magistru v Ljubljani. Tu je delal kot šofer avtobusa vse do začetka druge svetovne vojne.

Ob nemškem napadu na Jugoslavijo se je Biček pridružil ljubljanskim prostovoljcem, ki so se z vlakom odpeljali proti Karlovcu, da bi tam sodelovali v bojih. Dogodki so jih prehiteli in so se že iz Metlike vrnili proti Ljubljani. Po kapitulaciji Jugoslavije se je ponovno zaposlil pri gradbenem podjetju »Slavc«, v Kranju. Delal je v Kokri. Tu se je vključil v delo OF in tu so se začele tudi njegove priprave za odhod v partizane.

Dne 26. julija 1941 se je Biček pridružil partizanski četici na Jelovici. Potem ko je izvajal sam ali kot vodja patrolj posamezne drzne akcije na Gorenjskem v poletju in jeseni 1941, se je v prvi in hkrati najhladnejši zimi razvil v enega izmed najsposobnejših komandirjev na Gorenjskem. Vodil je boje na Poljanskem, v Dražgošah, na Mošenjski planini, sodeloval v pohodu jeseniške skupine čez zasneženo Jelovico, vodil skupino dvanajstih borcev s Pokljuke v Poljansko dolino pod Mladi vrh. Po nemškem napadu na Rovt je formiral novo Selško četo in bil tri mesece njen komandir, bil potem komandir Škofjeloške čete do 6. septembra 1942 in jo vodil v številnih borbah z nemškimi policisti. Biček je prvi popeljal slovenske partizane iz Gorenjske na Primorsko med zasužnjene brate, ki so pozdravljali partizane kot osvoboditelje. To je bilo meseca avgusta 1942, ko je peljal Škofjeloško četo skozi nemške obročje na Blegošu in so borci prestopili »mejo« nad Novaki ter nadaljevali preko Cerkljanskega, Kočeve in Bukovega na Šentviško planoto.

V maju 1943 pa je vodil okrepljeno jeseniško četo na Koroško v vas Bistrice, in to kot komandant Gorenjskega odreda. Tu so borci pod njegovim vodstvom požgali žago, onesposobili tovarno akumulatorjev, minirali električno centralo, likvidirali izdajalca ter osvobodili 40 sovjetskih ujetnikov, ki so delali v tovarni in na žagi. Od novembra 1942 pa do julija 1943 je Biček kot

komandant Gorenjskega odreda najtesneje sodeloval s političnim vodstvom Gorenjske pri mobilizaciji gorenjskih fantov v partizane. Uspeh mobilizacije je bil tolikšen, da je iz treh nastalo devet bataljonov, da so borci odhajali v okrepitev partizanskih enot na Dolenjsko in da je bila lahko v juliju 1943 formirana prva gorenjska brigada — Prešernova.

Julija 1943 je bil Biček odpoklican iz Gorenjske. Na glavnem štabu NOV in PO Slovenije je dobil novo nalogo. Imenovan je bil za komandanta prvega tankovskega odreda in je vodil borbe z Nemci v novembrski ofenzivi. S pomočjo tankov je likvidiral sovražno postojanko Sv. Križ pri Mokronogu ter uničil sovražno postojanko v Sevnici. Pozneje je bil poslan v tankovsko šolo v Italijo, tam pa je tudi zbiral slovenske rojake v vrste NOB. Imenovan je bil najprej za komandanta tankovske šole, potem pa za komandanta avtomobilske šole v Gravini.

V marcu 1945 je bil poslan s kolono vojaških kamionov v Jugoslavijo in se vključil v zadnje boje z Nemci. Osvoboditev je doživel v Beogradu. Ostal je v JNA do 1956. leta, ko se je upokojil in nastanil v Škofji Loki. Zaradi ljubezni do svojega predvojnega poklica se je zaposlil v avtoprevozniskem podjetju in tu s svojim zgledom učil in vzgajal nove kadre. Od leta 1979 je vodil domicilni odbor Cankarjevega bataljona vse do svoje nenadne in prezgodnje smrti.

Skupina borcev Skofjeloške čete, fotografirana 11. maja 1976 pri lovski koči na Ožboltu. Spredaj od leve: Rudi Lukman, Franc Biček, Pavle Kavčič, Karel Notar, Janko Bernik; zadaj Jože Logar in Gašper Dolinar

Biček je bil vzoren borec, komandir in komandant. Njegove vojaške sposobnosti so bile izredne. Znal je hitro oceniti dobre in slabe strani položaja svoje enote, kakor tudi moč in smer sovražnikovega napada. Čeprav ni bil v prvih letih vojaško izobražen, je zaradi naravnih sposobnosti odlično obvladal vojaško taktiko. Svojih borcev ni po nepotrebnem izpostavljajal, kljub temu pa so bile borbe njegove enote največkrat uspešne. Pri borcih je bil kot človek zelo priljubljen. Čeprav bolj redkobeseden, se je znal tudi iskreno veseliti in nasmejati. Na Gorenjskem je živel med borci kot enak med enakimi, bil je skromen, ni kadil in ni pil. Vzgajal nas je predvsem z lastnim zgledom. Tak je ostal do konca svojega življenja. Zadnja leta je večkrat nejevoljen in nemočan ugotavljal, da se v naši državi in družbi preveč zapravlja, in ni mogel razumeti, zakaj je tako. V Knapih, v Selški dolini je pravkar končal z gradnjo hiše in tu naj bi v miru nadaljeval življenje. Prezgodnja, nenadna smrt je odločila drugače.

Slovenski taborniki so poimenovali skalo Jelenšco v Dražgošah, kjer se je Biček s svojim vodom tri dni boril, po Bičku in s tem na svoj način vpisali njegova junaštva v zgodovino našega naroda.

Kot borec Škofjeloške čete od njenega nastanka naprej sem doživljal z Bičkom najtežje čase partizanstva v letih 1941 in 1942. Zato čutim za svojo dolžnost, da v spomin nanj nekatere dogodke podrobneje opišem. V svojem zapisu osvetljujem zlasti dogajanja v mesecu juliju in avgustu 1942, ko je bil Biček komandir Škofjeloške čete.

Bičkov prihod v Škofjeloško četo je bil povezan z odločitvijo štaba prve grupe odredov (Gorenjske), da napade okupatorjeve postojanke v Poljanski dolini. Jože Gregorčič, komandant prve grupe odredov, je za novega komandirja Škofjeloške čete imenoval Franca Bička-Bruna, ki je bil do tedaj komandir Selške čete. Vojaška naloga, ki naj bi jo v naslednjih dneh izvajala Škofjeloška četa kot sestavni del Poljanskega bataljona, je bila tako pomembna, da je zahtevala v Škofjeloški četi odločnega, sposobnega in izkušenega vojaškega poveljnika. Tak je bil Franc Biček, saj se je v raznih spopadih z nemškimi enotami od avgusta 1941 do tedaj že dostikrat izkazal s svojo iznajdljivostjo, preudarnostjo in odločnostjo. Gregorčič je Bičkove vojaške sposobnosti dobro poznal in jih tudi cenil.

V Škofjeloško četo je Biček prišel, ko je taborila v Poljanski dolini na Gabrški gori, 26. junija 1942. Zamenjal je dotedanjega komandirja. Šele z njegovim prihodom smo zvedeli, da je prišel k nam kot novi komandir. Bili smo ga veseli, saj smo ga stari borci poznali iz bojov na Poljanskem v božiču 1941 in iz bičke v Dražgošah, kjer se je boril s svojim vodom tik nad našo desetino in smo Škofjeločani prvi dan dražgoške bitke skupno z njegovim vodom uspešno odbijali drug za drugim ponavljajoče se napade nemške policije. Z njegovim prihodom je morala v četi narasla, čeprav je bilo v njej polovica novih, mladih borcev iz Ljubljane, ki so Bička poznali le po imenu in našem pripovedovanju. Tudi Biček je bil vesel premestitve v našo četo, saj je tu našel številne znance, stare borce.

Biček ni bil govornik, vendar nam je ob prihodu v četo v nekaj besedah dosti povedal, njegov prihod v četo je pomenil predvsem poživitev vojaških akcij in pohodov. Jasno je izrazil tudi željo po tovarištvu in strogi disciplini. Ker so bile te lastnosti v naši četi »že doma«, smo bili z novim komandirjem

enotnega mnjenja in iste volje. Še isti dan v popoldanskih urah nas je vodil z Gabrške gore v Poljansko dolino na vojaško akcijo.

Naša četa je pri skupnem napadu Poljanskega bataljona (Poljanska in Selška četa) na postojanke v Poljanski dolini imela naloge napasti orožniško postajo v Brodeh, zasekati glavno cesto po Poljanski dolini proti Poljanam in proti Škofji Loki in Nemcem preprečiti prodor iz Poljan in iz Škofje Loke. Nekaj kmetov, ki smo jih med potjo z Gabrške gore v dolino vzeli s seboj skupaj z njihovimi žagami in sekirami, cepini in krampi, nam je zvečer in ponoči pomagalo požagati dovolj dreves za napravo ovir na cesti.

Škofjeloška četa je pod Bičkovim vodstvom vse svoje naloge izpolnila, pa vendar bataljon v celoti naloge ni opravil. Najbrž je bila naloga za naš bataljon, ker smo bili le lahko oboroženi, le prezahtevna. Takrat smo bili zaljubljeni v naše strojne puške, češke zbrojevke, in smo očitno precenjevali njihovo moč. Sicer pa tudi streliva nismo imeli nikdar dovolj. Komaj smo začeli postojanko ali nemške položaje obstreljevati, so morali mitraljezci že prenehati s streljanjem, da so lahko obdržali nekaj nabojev za najhujše. Borci — puškarji smo imeli včasih več, včasih manj nabojev, toda puške same se tudi niso mogle vselej kosati s hitrimi in učinkovitimi nemškimi šarci in drugim njihovim močnejšim orožjem. Na obeh zasedah smo se spopadli z Nemci, toda zaradi njihove premoči v številu mož in v orožju smo se morali umakniti.

Toda Biček ni miroval. Sklepal je, da bodo Nemci po našem umiku »gospodarili« po dolini. Zato je vodil našo četo čez dva dni ponovno v dolino. V nedeljo 28. junija okrog 9. ure je pripeljala iz Poljan nemška kolona avtomobilov, osebni avto in dva avtobusa, polna vojakov. Naši položaji nad cesto so bili taki, da smo imeli nemško kolono v vidnem polju le kratek čas. Kljub temu so pripeljali Nemci v Škofjo Loko precej mrtvih in ranjenih.

Dne 30. junija je Biček ponovno vodil četo v zasedo na glavno cesto Škofja Loka—Poljane. Spet smo z uspehom napadli avtokolono. Po tem napadu je Škofjeloška četa odšla na Jelovico, kjer smo 3. julija zažgali »brenz« — tovarno žičnico, ki je odvažala hlodovino z Jelovice, da slovenski gozdovi ne bi služili okupatorju. 7. julija je Biček vodil Škofjeloško četo v skupni akciji s Selško četo v Kropo, kjer smo poškodovali in onеспособili nekatere stroje in naprave v tovarni žebļev in vijakov, ki je delala za Rajh. Vzporedno je bilo v Kropi izvedenih še več drugih akcij (napad na občinski urad, pošto in trgovino).

V prvih dneh julija je prišla na Gorenjsko iz »Ljubljanske pokrajine« druga grupa odredov (imenovana tudi prva slovenska brigada) pod poveljstvom komandanta Staneta Rozmana in komisarja Dušana Kvedra. Drugo grupo odredov je Glavno poveljstvo NOV in PO Slovenije poslalo preko Gorenjske na Štajersko, da bi med potjo skupaj z gorenjskimi partizani (s prvo grupo odredov) osvobodila nekatere dele Gorenjske in se nato utrdila na Štajerskem. Dogodki ob prihodu druge grupe odredov na Gorenjsko so potekali drugače, kot je bilo predvideno z njenim operativnim načrtom. Zataknilo se je že na meji, kjer so borce druge grupe odredov napadle nemške policijske enote. Zaradi teh spopadov se je Bičkov bataljon obrnil že ob meji in ni nadaljeval poti na Gorenjsko. Trije bataljoni so se prebili na Gorenjsko. Kranjčev je ostal začasno v območju Lučin, Simonov in Zdravkov bataljon pa sta nadaljevala pot na Gavrško goro.

Zaradi sprejema bataljonov druge grupe na naši gorenjski strani je bila Škofjeloška četa po nalogu poveljstva prve grupe odredov poslana z Jelovice nazaj na Gabrško goro, kjer je že našla približno štiristo borcev druge grupe v svojem starem taborišču. Srečanje z borci druge grupe, ki so jo sestavljali predvsem mladi fantje, je bilo za nas gorenjske partizane veliko in posebno doživetje. Od bojov v Poljanski dolini za božič 1941 in od Dražgoš sem nismo videli take množice borcev. Taka številčnost nas je vse prevzela in nam dvignila moralo. Partizani na Gorenjskem smo bili spomladi 1942 navajeni na takratne trde gorenjske razmere. Kjerkoli smo taborili, je naše delovanje potekalo tiho in konspirativno. Drvca, ki smo jih nabrali v gozdu, hosti, smo skrbno olupili, da pri gorenju ogenj ni dajal dima, ki bi ga sovražnik lahko opazil. Govorjenje smo vedno prilagajali razmeram in terenu. Le na tak način smo se lahko obdržali v gorenjskih razmerah, kjer je imel nemški okupator leta 1942 tudi v hribovitih krajih razporejeno mrežo plačanih vohljačev. Našli pa so se vmes tudi posamezni izdajalci, kakor tudi »raztrganci« — gestapovski plačanci, ki so se klatili po hribovskih kmetijah in bajtah, provocirali naše ljudi ter zasledovali manjše partizanske enote, patrulje in kurirje ter ubijali cele družine in požigali njihove domove.

Dne 12. julija 1942 zjutraj so kuharji druge grupe že zgodaj zakurili ogenj pod 25—30 vojaškimi kositrnimi, nerjavečimi kotliči, položenimi na dveh podrtih dolgih smrekah. Škofjeloški borci smo imeli to noč za seboj dolgo pot. Prišli smo v zgodnjih jutranjih urah z Jelovice na Gabrško goro še v mraku in utrujeni smo za kakšno urico zaspali. Med prvimi se je zbudil komandir Biček in opazil, kako visoko se dviga dim nad kotli druge grupe. Z najboljšim namenom je šel Biček h komandantu Rozmanu in ga opozoril na dim, rekoč, naj kuharji ne kurijo tako silovito, da se dim visoko dviga in daleč vidi in da se lahko zgodi, da pridejo Nemci prav kmalu v naše taborišče. Komandant Rozman je na Bičkovo opozorilo dejal: *Se mar bojite, če pridejo Nemci? Mi se jih nič ne bojimo, smo se že borili z njimi!* (Del druge grupe se je res spopadel z Nemci na Jančah nad Litiijo v maju 1942.)

O pogovorih s komandantom Rozmanom in o poteku bojov ter dogodkov na Gabrški gori v dneh od 12. do 15. julija 1942 nam je borcec Škofjeloške čete Biček po končani vojni večkrat pripovedoval in so v zapisnikih s sestankov borcev Škofjeloške čete, ki so bili v letu 1957. Te dogodke nam je opisal takole:

Potem, ko sem komandanta Rozmana opozoril na kurjenje in dim, pa me je on zavrnil, češ da se Nemcev ne boji, ker se je z njimi že boril, sva začela pogovor o našem sodelovanju v naslednjih dneh. Na Rozmanovo željo sem takoj poslal kurirja Janka Bernika-Bohuna v štab prve grupe s sporočilom, da je Rozmanova želja, da pride na Gabrško goro Jože Gregorčič, komandant prve grupe odredov. Rozman in Gregorčič sta bila oba španska borca in sta se tu po povratku iz Španije prvič srečala. Komandant Rozman je zahteval od mene, da od tega trenutka dalje spada Škofjeloška četa pod njegovo komando. S to zahtevo se nisem strinjal in sem povedal, da od mojega komandanta Gregorčiča nimam v tej zvezi nikakršnih navodil, ko pa jih bom dobil, se bom ravnal po njih. Odločitev o tem sva prepustila srečanju Rozman-Gregorčič. Po tem je komandanta Rozmana zanimalo, kateri je najprimernejši kraj za prehranjevalno akcijo. Povedal sem, da so to Javorje, kjer sta dve trgovini. Vendar sem komandantu Rozmanu takoj odsvetoval izvedbo prehranjevalne akcije na ta

prvi dan bivanja druge grupe odredov na Gabrški gori. Svetoval sem mu namreč, da gremo kar takoj prvi dan v vojaško akcijo na nemške postojanke v Poljanski dolini. Če hočemo z vojaško akcijo uspeti, moramo Nemce presenetiti in prehiteti. Pa tudi ob vojaški akciji bi lahko dobili v trgovinah v dolini dovolj hrane za potrebe čet druge grupe. Če pa bomo šli danes najprej v prehranjevalno akcijo v Javorje, jutri ne bomo šli v vojaško akcijo v Poljansko dolino, kajti tu na Gabrški gori bomo jutri že obkoljeni od Nemcev. Komandantu Rozmanu moja utemeljitev ni bila po volji in je proti meni zavrnil: »Gorenjci ste zajci in oportunisti, Nemcev se bojite in se greste skrivače, z Nemci imate zvezo!« To pa je bilo tudi za mene, ki sem dovolj hladnokrven in miren, preveč. Odgovoril sem komandantu Rozmanu, da bo tudi on imel jutri tako zvezo z Nemci na Gabrški gori, kot jo imamo mi, zvezo namreč preko puškine cevi. Komandant Rozman je kljub mojim predlogom vztrajal pri svoji odločitvi, da gremo že prvi večer po hrano v Javorje, naslednjega dne zvečer pa v vojaško akcijo v dolino, in kar bo v tej akciji zaplenjenega orožja, ga dobi Škofjeloška četa, hrano pa bo vzela s seboj druga grupa odredov. Še enkrat sem predlagal, naj spremeni svojo odločitev in se odloči za takojšnjo vojaško akcijo na nemške postojanke v Poljanski dolini, kajti Nemci so jih prvič šteli, ko so prestopali mejo, drugič ko so prečkali cesto v Poljanski dolini, in danes so po dimu ugotovili še kraj, kje je zdaj druga grupa. Toda komandant Rozman je kljub mojim utemeljevanjem vztrajal pri svojem. Zvečer smo krenili v prehranjevalno akcijo v Javorje. Med akcijo sem s svojimi borci zastražil Javorje. V naše taborišče na Gabrški gori smo v jutranjih urah pripeljali dovolj hrane za nekaj dni (dva voza moke, jajc, surovega masla, sira, 200 litrov malinovega sirupa in drugo).

Dne 13. julija so imeli največ dela kuharji, tja do 12. ure so pekli pečenjak. Nekateri borci so kar na prazen želodec popili preveč malinovega soka, zato niso izostale prebavne motnje. V jutranjih urah je prišel z Jelovice Jože Gregorčič. Z Rozmanom sta se najprej pristrčno pozdravila, potem pa govorila o sodelovanju bataljonov in čet obeh grup odredov. Po tem razgovoru mi je Gregorčič dejal, da sem dovolj star, da imam za seboj dovolj izkušenj, da je moje stališče pravilno in da останem s četo v sestavu prve grupe. Naročil mi je še, da moram drugi grupi po svojih močeh pomagati, če bo pa kaj narobe, naj pa grem s svojo četo po svojem preudarku. Z Gregorčičem je prišel z Jelovice tudi komisar prve grupe Lojze Kebe (Gregor Požar), ki me je prosil, da mu dodelim Pavleta Kavčiča, intendanta Škofjeloške čete, ki ga potrebuje, da opravi posebno nalogo. Kebe je s Kavčičem in še dvema borcema odšel proti Križni Gori, Gregorčič pa se je vrnil na Jelovico.

Kmalu po 12. uri mi javi stražar, da je videl nemške kamione, polne vojaštva, na cesti iz Škofje Loke proti Poljanam. Podatek sem takoj posredoval komandantu Rozmanu. Dodal sem, da bodo Nemci v našem taborišču že čez dobro uro in pol. Rozman pa je na te besede odgovoril: »Ti Nemci sigurno ne gredo na Gabrško goro nad nas, ampak je to kak transport proti Italiji.« Ni minilo četrte ure po tem razgovoru, ko pride k meni moj drugi stražar, ki je opazoval na severni strani vojaško cesto, ki iz Škofje Loke drži proti Blegošu, in mi sporočil, da prihajajo Nemci tudi po blegoški vojaški cesti iz Škofje Loke proti nam. Na začetku te kolone so oklopniki, za njimi pa tovornjaki. Ponovno sem te novice posredoval Rozmanu, tokrat z zahtevo, da takoj razporedi čete na položaje ali pa grem s svojo četo stran, na položaj, ki si ga bom

sam izbral. Sedaj je Rozman takoj ukrepal, poklical je komandante bataljonov in jih razporedil na položaje. Od mene je zahteval 12 borcev, za vodnike četam druge grupe. V zameno za te borce sem dobil začasno za pričakovani spopad dodeljeno eno četo iz druge grupe. S svojo četo sem zasedel položaje pri kotu 945 nad Plešavnikom do robu. Od tu dalje pa sem razporedil dodeljeno četo. Položaj borcev dodeljene čete je bil predvsem prikladen za bombaše. Pokazal sem jim, kako lahko aktivirano bombo zakotalijo po strmem kolovozu Nemcem pod noge, če pridejo iz te smeri. Ka sem se prepričal, da so borci iz moje čete dobro zasedli svoje položaje, sem obšel še enkrat položaje dodeljene čete. Kaj sem videl? Na nekaterih položajih so ležale le puške same, borci pa so se pasli med borovnicami. Lepo sem jih opozoril, naj ne obirajo borovnic, temveč naj vztrajajo dobro prikriti na svojih položajih, da jih ne bi Nemci prvi opazili. Dokler sem bil med njimi, so ostali na položajih, ko pa sem odšel, so spet obirali borovnice. Borci Škofjeloške čete so bili disciplinirani, vztrajali so na svojih položajih in pazili na prihod Nemcev. Preden se je začela borba, sem še enkrat obšel položaje, pa sem pri borcih dodeljene čete opazil isto neresnost kot pri prvem obhodu. Ko sem se vrnil k svoji četi na vrh hriba, smo že opazili Nemce, ki so šli v strelce napol pripognjeni po hribu navzgor. Čakali smo, da pridejo čim bliže, da bi bili naši prvi zadetki čim učinkovitejši in napad nenaden. Ko so prišli Nemci čisto blizu, sem dal znak za napad. Prvi nemški vojaki so sicer padli ali bili ranjeni, toda za njimi so prihajali novi in novi. Pri dodeljeni četi so imeli tudi težko strojnico Schwarzlose. Kljub nemškemu pritisku se strojnica, ki bi lahko odločilno posegla v boj, sploh ni oglašila. Zavpil sem mitraljezcu, zakaj ne strelja, ko vendar vidi, kako Nemci pritiskajo proti nam. Mitraljezec mi je odgovoril, da nima vode v rezervoarju strojnice. Nemce smo končno vseeno odbili, ker smo pritisnili s puškami in strojnimi puškami, kolikor jih je bilo v Škofjeloški četi. Nemci so se od te strani hriba, kjer je bila naša četa, umaknili v levo stran, kjer pride steza čez preval, proti kmetu Plešavniku, skozi taborišče. Tam so bili borci druge grupe. V tisto smer so Nemci nametali nekaj bomb in so bili takoj v njihovem taborišču. Borci druge grupe so zapustili položaje in se razkropili na več strani. Večja skupina borcev druge grupe se je umikala navzdol v smeri Podobena, kjer so naleteli na močne nemške zasede. Tu je bilo okrog 40 borcev druge drupe ubitih, okrog 60 pa ujetih.

Škofjeloška četa je dne 14. julija 1942 ostala na položajih do dveh zjutraj, ker so tudi Nemci poštavili zasede okrog položajev in taborišča. Z našega položaja sem poslal dve patrulji z nalogo, da preiščeta teren in ugotovita smer, v katero bi se najlaže prebili. Ko sta se patrulji vrnili, smo se odločili za premik v smeri Poljanske doline. Na tem pohodu nismo naleteli na nemške zasede, četa ni imela žrtev in ne ranjencev, kljub temu, da je bil naš spopad z Nemci hud in oster. Četa je zavzela položaj pod cerkvijo na Gabrški gori, kjer je bil na planoti majhen okrogel gozdiček s premerom okoli 30—50 metrov. V njem je četa ostala prikrita ves dan 14. julija. Opoldne in popoldne smo iz tega gozdička opazovali Nemce, ki so šli v kolonah na Gabrško goro, pod nami in nad nami, vendar nas niso opazili. Proti večeru, ko se je že stemnilo, smo se premaknili na Mladi vrh, kjer je bilo dogovorjeno zborni mesto — javka, v jutranjih urah 15. julija. Tu me je zjutraj že čakal kurir iz štaba druge grupe. Moral sem z njim v štab na Črni kal. S seboj sem vzel enega od borcev iz moje čete. Ko smo prišli na cilj, je moral moj spremljevalec počakati, mene pa je

komandant Rozman poklical, da greva malo dalje proč. Zaradi mojih razgovorov s komandantom Rozmanom na Gabrški gori okrog vojaške in prehranjevalne akcije, zaradi najinih različnih stališč, sem imel ob tej priložnosti slabe občutke in zle slutnje. Za vsak primer sem že med potjo na Črni kal napel pištolo in tako položil nazaj v odpeti tok. Tudi v družbi z Rozmanom in Kvedrom nisem hotel iti prvi naprej, kot mi je velel Rozman, temveč sem šel za njima. Ko smo se ustavili, je Rozman resnobnega obraza začel pogovor. Priznal je poraz, dejal je, da ni vedel, kako so Nemci v svojih napadih in hajkah vztrajni in učinkoviti, da je imel doslej opraviti predvsem z Italijani, ki so čisto nekaj drugega, in da ni mogel misliti, da bo v tem prvem spopadu druga grupa imela toliko mrtvih in ujetih ter razhajkanih borcev. Potem mi je Rozman dejal, naj ne dajem nikakršnih poročil in ne govorim o teh izgubah in o tej borbi, ki se je tako porazno končala, in da šele zdaj vidi, kakšna razlika je boriti se z Italijani ali pa z Nemci. Po tem končanem razgovoru, ki tudi za mene ni bil lahek, sem se z lažjim srcem vrnil na Mladi vrh med svoje borce, v svojo četo.

Po razgovoru Bička s komandantom Rozmanom smo borci Škofjeloške čete poslušali Kvedrov govor, ki je pravzaprav po svojem pomenu in namenu veljal vsemu gorenjskemu partizanstvu. Povedal je to, kar je Bičku očital Rozman ob njunem prvem razgovoru na Gabrški gori dne 12. julija 1942. Vsebinsko Kvedrovega govora je bila v glavnem ta: Gorenjski partizani ste skrivači, oportunisti, delujete v majhnih četah namesto v velikih borbenih enotah, ki bi lahko osvobajale večja območja in vezale na sebe večje število sovražnikovih enot. Govor je bil za nas, ki smo ga poslušali, dosti predolg, besede in žalitve so se ponavljale.

Ko sem poslušal ta govor, še nisem dopolnil 20 let. Pa tudi skoraj polovica borcev naše škofjeloške čete, Ljubljancanov, je bila te starosti. Fante, pripravljene na boj, pohode, napore, solidarne do skrajnosti, tovariške in nesebične, je komisar Kveder napadel kot skrivače in oportuniste, čeprav so bili za nami že uspešni partizanski boji ob božiču 1941 na Poljanskem, pa dražgoška bitka in še drugi spopadi, ki so vsi dokazovali vse prej kot skrivaštvo in preračunljivost. Takrat še nismo vedeli, da so mnoge partizanske enote, predvsem pa komandni kader, prvo zimo prebili v Ljubljani, medtem ko smo gorenjski partizani vztrajali v mrazu in snegu in vodili boje z Nemci na Poljanskem, na Pokljuki, na Stolu, v Rovtu, na Jamniku in še marsikje. Kvedrov govor smo vsi globoko v naši zavesti imeli za hudo žalitev in nismo mogli sprejeti njegove kritike. Toda ostali smo nemi, nihče od nas ni glasno nasprotoval. Razlog za tako vsebino Kvedrovega govora je bil tudi ta, ker smo borci iz naše čete realno ocenjevali takratno razmerje moči in izrazili dvom v uspešnost osvobodilnih bojev druge grupe na Gorenjskem v juliju 1942, ko so bili Nemci še na višku svoje moči.

Biček, ki se je v tem času vrnil s Črnega kala, nas je našel v globokem nerazpoloženju. Njegove vrnitve smo bili zelo veseli, nismo pa vedeli, kaj je on medtem doživel. Tedaj je Biček dodelil drugi grupi osem borcev iz Škofjeloške čete, da so vodili posamezne čete druge grupe naprej v smeri njihovega premika. Naša četa se je tu ločila od druge grupe.

Do konca meseca julija nas je Biček vodil iz akcije v akcijo. Najprej smo se premaknili bliže Škofji Loki v pobočja Lubnika in od tod napravili več akcij: v Žabnico — na železniško postajo, v Drulovko — nad železniško progo

in še nekatere druge. V bližini Škofje Loke smo se zadrževali celih štirinajst dni, kar pa je bilo iz varnostnih razlogov že preveč, zato se je Biček odločil četo premakniti pod Mladi vrh v prepričanju, da je po zadnji nemški ofenzivi na Gabrški gori ta prostor že prazen in varen. Nemške tipalke za Poljansko in našo četo pa tudi za četami druge grupe pa ves ta čas niso mirovale. Dne 3. avgusta v zgodnjih jutranjih urah se je vračala naša patrulja iz Farjega potoka, kamor smo šli po strelivo. Nazaj grede smo malo počivali na Črnem kalu. Nekdo izmed nas je slutil nekaj slabega, vendar nič oprijemljivega. Nadaljevali smo pot do taborišča, ki je bilo pod vojaško cesto, ne daleč od Kala. V taborišču smo polegli, toda le za kratko. Stražar z roba Mladega vrha je prišel poročat, da se po vojaški cesti v smeri proti Blegošu pomika dolga vrsta tovornih avtomobilov. Nemci so po 13. juliju dne 2. avgusta začeli drugo ofenzivo proti drugi grupi odredov ter Škofjeloški in Poljanski četi. V njej je sodelovalo okoli 3000 policistov. Na vrhu Blegoša so imeli 3. avgusta že številno enoto. Močne zasede so postavili na več mestih, ob vznožju in pobočju Blegoša. Seveda smo to ugotavljali šele med ofenzivo in po njej, sicer bi nas Biček prav gotovo ne peljal v tako, skoraj brezupno situacijo. Sicer pa nas je v pobočje Blegoša usmeril tudi bataljonski kurir Leopold Krainer-Brzi, ki je stal ob robu vojaške ceste blizu Črnega kala. Krainer je bil gestapovski vrinjenec v partizanskih vrstah (sin predvojnega komandirja orožniške postaje v Škofji Loki, ki je bil med vojno nemški žandar v Škofji Loki). Tokrat je Krainer opravljal naloge po navodilih gestapa, ne da bi Biček za to vedel. Istočasno z našo je prišla na Črni kal tudi Zdravkova četa iz Zdravkovega bataljona druge grupe odredov, ki jo je pripeljal vodnik iz naše čete Janko Bernik. Po dogovoru komandirjev se nam je četa priključila in smo skupaj nadaljevali pot v pobočje Blegoša. Močne nemške zasede v Blegošu so občasno povezovale številne nemške policijske patrulje. Primerilo se je, da je taka patrulja tik pred našim prihodom do njihove steze, odšla proti vrhu, borci obeh čet pa smo prečkali to stezo, preden je prišla druga nemška patrulja po isti stezi navzgor. Naše premike od enega položaja do drugega je vodil Biček. Že zjutraj, ko smo se srečali z Zdravkovo četo, je prišlo do vprašanja, kdo bo v tej nemški ofenzivi vodil obe četi, kajti pri četah sta bila tokrat tudi dva komandanta bataljonov, in sicer Stane Starc-Fazan, komandant Poljanskega bataljona, in Zvonko Trpin-Zdravko, komandant Zdravkovega bataljona druge grupe. Oba komandanta sta se v tem kritičnem položaju poveljevanju odpovedala ter prosila Bička, naj on prevzame poveljstvo pri prebijanju nemških obročev v tej blegoški ofenzivi. Biček je poveljstvo sprejel pod pogojem, da se vsi podredijo njegovemu poveljevanju, dokler četi ne bosta iz obroča in izven območja nemške ofenzive. Biček o dogodkih med nemško ofenzivo na Blegošu pripoveduje takole:

Formiral sem predhodnico in dve pobočnici iz borcev Škofjeloške čete, zaščitnico pa iz čete druge grupe. Predhodnico sem vodil sam in ji tudi odrejal smer pohoda. Ko smo prišli na vrh blegoškega grebena, smo opazili meter široko zgaženo pot po robu navzgor, ki so jo naredili Nemci tik pred našim prihodom, ujeli smo še nekaj nemških besed, izgovorjenih med zadnjimi v njihovi koloni. Nižje pod nami pa smo že slišali drugo kolono Nemcev, ki so prihajali po robu, po isti stezi navzgor. Mi smo prešli na robu prav v času, ko je ena kolona Nemcev odšla, druga pa je prihajala in je bilo med obema razdalje kakih 200 metrov. Na vrhu roba se je naša predhodnica ustavila in po vezi nazaj sem dal povelje, naj borci pokitijo in v strogi tišini prečkajo stezo. Borci

so bili disciplinirani in vsa kolona je prešla stezo tiho in pravočasno. Nadaljevali smo skrajno napeti in pripravljeni na morebitni spopad. Ustavili smo se pod velikim skalovjem okoli 250 metrov pod vrhom Blegoša, nad Volako. Tu smo v popoldanskih urah ostali vse do mraka. S tega mesta sem vodil izvidnico, da bi bolje spoznal okolje in ugotovil smer predvidenega večernega pohoda obeh čet iz obkoljenega območja. Na povratku v četo smo naleteli na kurirja Poljanske čete. Dejal sem mu, da bomo zvečer krenili proti italijanski meji in naj na dogovorjeno mesto pripelje tudi Poljansko četo. Po mojem načrtu naj bi tako vse tri čete, ki so bile tisti dan v Blegošu, prestopile staro jugoslovansko-italijansko mejo nad Slugovo dolino. Vrnili smo se k četi in v mraku krenili v smeri Špehovš, ki sem jo popoldne izbral. Čakali smo na določeni poti na Poljansko četo. Ker je ni bilo, smo pot nadaljevali sami. V trdnem mraku smo prišli do zapuščene jugoslovanske graničarske karavle na zahodnem pobočju Špehovš. Tu sem v trdi temi iskal smer za nadaljevanje poti. Komandant bataljona Stane Starc-Fazan je hotel v smer, po kateri bi pa prišli v Farji potok, pred nemške zasede. Ker ni verjel mojim trditvam glede prave smeri sva vzela šotorsko krilo, pod njim pa na karti s kompasom in ob svetlobi baterije ugotovila, da je bila moja trditev pravilna. Zato smo krenili v smer, ki sem jo določil, in sicer Slugov grič-Zgornji Novaki. Previdno smo nadaljevali pot v trdi temi, prešli jugoslovansko-italijansko mejo in se ustavili na hribu nad italijansko kasarno, zahodno od Črnega vrha nad Novaki. Tu smo posedli in polegli v robidovje, ker zaradi nastajajočega dneva nismo mogli več nadaljevati poti. Zdravkova četa je tu hotela kuhati zajtrk, česar pa nisem dovolil, saj bi dim lahko opazili Italijani s Črnega vrha ali Nemci z Blegoša, ki smo jih mi tokrat opazovali že z »italijanske« strani. Zvečer tega dne je šla Zdravkova četa po svoji želji preko Farjega potoka proti Zalemu Logu, kjer je naslednji večer napravila prehranjevalno akcijo. Kasneje smo zvedeli, da je bila po akciji četa napadena, padlo je več borcev, četa pa je ob nemškem napadu izgubila vse, kar je v prehranjevalni akciji pridobila. Mi smo zvečer odšli v Gorenje Novake in tu napravili kar uspešno prehranjevalno akcijo. V okolici Novakov smo se zadrževali še naslednja dva dneva, potem pa krenili proti Bukovemu, kamor smo prispeli v nedeljo 9. avgusta v zgodnjih popoldanskih urah, pri belem dnevu. Prebivalci Bukovega so nas takrat pozdravljali kot osvoboditelje in »ta pravične«. Fantje, domačini, ki so že dobivali ali pa pričakovali pozive za italijansko vojsko, so nam obljubljali, da bodo raje prišli k nam, v partizane. Najbrž je bilo takrat za njih še prezgodaj, saj v tistem času, ko je bila naša četa na Šentviški planoti in tamkajšnjem območju, ni bilo nikogar k nam. Ta večer smo obiskali italijanski utrdbeni center, ki je imel prostore v gostilni pri Ravnanu na Bukovem. Uničili smo razne geometrske in geodetske naprave, ki so jih Italijani uporabljali pri svojem delu. Z Bukovega smo šli na vrh nad Šentviško goro, kjer smo se zadržali približno teden dni in smo si uredili taborišče blizu kmeta »Črova«. Zaradi izdajstva kmeta Bucka so prišli nad nas Italijani.

Biček je vodil Škofjeloško četo po vaseh in zaselkih Šentviške planote ves teden v različne akcije. Zgoraj omenjeno srečanje z Italijani je bilo videti v začetku zelo resno in napeto. Bilo jih je nekajkrat več kot nas. Ko so videli, da smo mi zavzeli položaje za borbo, so se obrnili in odšli. Tu v teh krajih so od fašizma zatirani Slovenici prvič zrli v resnično slovensko vojsko in morda se takrat niti nismo zavedali, koliko smo z Bičkom na čelu pomagali dvigniti po-

gum zatiranemu slovenskemu človeku. V noči med 16. in 17. avgustom smo se vrnili pri Počah čez staro jugoslovansko-italijansko mejo v Davčo. Pot smo nadaljevali preko Podrošta v Selški dolini, vrha Ratitovca na Jelovico. Veliko doživetij je bilo na tej poti. Naslednjo nedeljo, 23. avgusta, smo v »Brsnicah« — »Zadnji rezervi« vzpostavili stik s Selško-Jelovško četo in preko nje s štabom prve grupe, komandantom Jožetom Gregorčičem, ki je bil tedaj na Jelovici. Ob tem srečnem snidenju je Gregorčič pohvalil Bička za uspešno vodenje dveh čet skozi nemško ofenzivo na Blegošu. Tu smo šele zvedeli za hude izgube, ki jih je v tridnevni nemški blegoški ofenzivi pretrpela Poljanska četa. Padlo je 15 borcev, štirje pa so bili ujeti. Nemcem je bilo potrebno pokazati, da njihove ofenzive na gorenjske partizane le niso bile tako uspešne, kot je trobila njihova propaganda. Zato je štab prve grupe odredov načrtoval nove akcije. Že 25. avgusta nas je Biček sam peljal s Pirčevim tovornjakom od Lipnice do Podnarta, kjer smo izvedli nekaj akcij od požiga mostu v Podnartu do uničenja več uradov, pa še prehranjevalno akcijo, ki pa smo jo žal izpeljali le delno, ker so Nemci tako močno obstreljevali naš tovornjak, da smo ga morali pustiti v Podnartu, odnesli smo le toliko, kolikor smo lahko nosili na hrbtih. Dne 29. avgusta smo bili že na akciji v Ribnem pri Bledu. Še ob dnevu je šel Biček civilno oblečen v občinski urad. Brzostrelko je nosil pod pazduho. V uradu je od vseh prisotnih zahteval, da dvignejo roke, sam pa je najprej uničil telefon. Medtem je prišla v Ribno tudi četa, ki je vse akcije opravila po predvidenem načrtu. Že 4. septembra pa sta Selška-Jelovška in Škofjeloška četa krenili z Jelovice proti Soteski in Nomnju v dolini Save Bohinjke. Naloga je bila: požgati žago in skladišče lesa v Soteski in zažgati most čez Savo. Naloga je bila uspešno izvedena tako v Soteski kot v Nomnju, kjer je delovala Selška četa. Dne 6. septembra na zboru obeh čet na planini Pečani pod Ratitovcem smo se morali posloviti od našega priljubljenega komandirja čete Franca Bička. Imenovan je bil za komandanta Poključkega bataljona, kjer je ostal le kratek čas. Že prve dni novembra 1942 je bil imenovan za komandanta Gorenjskega odreda.

S svojimi dejanji se je Franc Biček še posebej zapisal v zgodovino NOB Škofje Loke in njene širše okolice kot izreden borec, komandir in komandant. Že v letih 1941—1942, v času najhujšega trpljenja slovenskega naroda, je s svojimi drznimi akcijami in s svojim zgledom dvigal pogum in vero v uspešne boje in končno zmago. Značilno zanj je, da je bil med prvimi le v najtežjem času, v najhujših bojih. V miru je prva mesta in prve položaje prepustil drugim, v dobri veri, da bodo vsi izpolnjevali svoje dolžnosti tako vestno in disciplinirano, kot jih je on med NOB. Prepričan sem, da se bodo k njegovemu pomembnemu deležu vračali še mnogi pisci zgodovine NOB, kajti dejanja Franca Bička to zaslužijo.

Viri

Spomini avtorja in Zapisnik s sestanka borcev Škofjeloške čete iz leta 1957.